

Plattelandstoerisme in de lift

Steeds meer agrarisch ondernemers kiezen voor toerisme als neventak. Hierdoor groeit de behoefte aan nieuwe marketingkennis en samenwerking met gemeenten. Kennis bijspijkeren, plattelandspromotie en versoepeling van procedures voor ruimtelijke ordening zijn de belangrijkste doelen.

Met het project 'Naar een professioneel plattelandstoerisme' hebben ondernemers in de provincie Utrecht en LaMi twee jaar lang samengewerkt om een impuls te geven aan plattelandstoerisme. Zo zijn er in deze periode cursussen georganiseerd over marketing, gastvrouwschap en PR op het bedrijf. Ruim veertig ondernemers namen hieraan deel. Speciaal voor starters is er de Startergids, gratis te downloaden vanaf de Lami-website. In deze gids vindt de startende ondernemer handige tips voor zijn of haar nieuwe toeristische activiteit.

Promotiemateriaal

Voor Stichting Terecht Anders, een samenwerkingsverband van boeren, kunstenaars en recreatieaanbieders in de Kromme Rijnstreek, is een handboek Bestuur ontwikkeld. Dit handboek geeft alle stappen weer die van belang zijn voor een efficiënte en transparante samenwerking. Ook andere samenwerkingsverbanden kunnen gebruikmaken van het handboek. De Kromme Rijnstreek is verrijkt met een plattelandsmagazine voor promotie van de streek. En in de Gelderse Vallei is een herkenbare folderlijn met vier fietsroutes

op de markt gebracht onder de naam 'Van erf naar erf' - fietsroutes. Het magazine en de folders zijn verkrijgbaar bij diverse VVV's.

Centraal loket

Nieuwe activiteiten op een agrarisch bedrijf passen vaak niet in het bestemmingsplan. Er is een inventarisatie gemaakt van knelpunten die ondernemers ondervinden bij de procedures inzake ruimtelijke ordening. Aangevuld met suggesties voor oplossingen is deze inventarisatie verzonden naar de gemeenten. De provincie Utrecht bekijkt momenteel de mogelijkheden om een centraal loket te ontwikkelen. Hier kunnen zowel gemeenten als ondernemers terecht met vragen over procedures.

Nieuwe activiteiten

Het komende seizoen start LaMi weer nieuwe activiteiten voor plattelandstoerisme. Bureau Land & Co verzorgt de uitvoering. De cursussen gaan onder meer over regelgeving. Een vernieuwd handboek over plattelandstoeristisch ondernemen moet de kennis up-to-date houden. Startende en reeds gestarte plattelandstoeristische ondernemers in de sector verblijfsrecreatie kunnen tegen



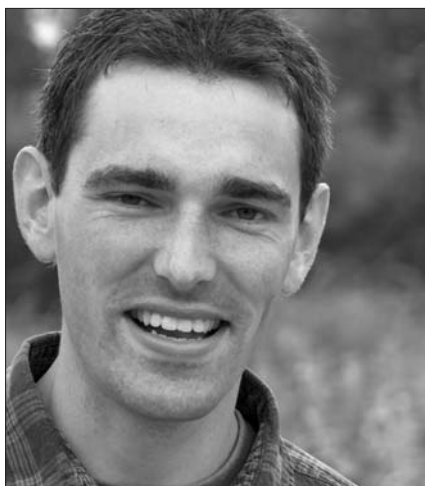
Samen met LaMi-begeleider Heidi Uenk (r) checkt Coby Smeenk haar plannen voor de SRV camping.

een gereduceerd tarief gebruikmaken van begeleidingsgesprekken. Over data en onderwerpen van de diverse activiteiten wordt u via de Aanjager of persoonlijk geïnformeerd.

Bent u nog niet bekend bij LaMi en wilt u deelnemen aan activiteiten? Neem dan contact op met coördinator plattelandstoerisme Heidi Uenk, telefoon: (06) 13 92 31 42 of e-mail: huenk@ltonoord.nl

Aanjager in vogelvlucht

- Plattelandstoerisme in stroomversnelling
- Veebedrijf start boerderijcamping
- Vader en zoon gaan biologisch
- Voorzitterswissel bij VVB
- Resultaten demo groenbemesters
- Doorlichting mestvergisting



Kennismakelaar

Art Wolleswinkel is per 1 augustus in Utrecht begonnen als kennismakelaar bij de Melkvee Academie. Met zijn ouders heeft hij een melkvee- en vleesvarkensbedrijf in Renswoude. Deelnemen aan de Melkvee Academie biedt u een goede gelegenheid om uw netwerk te vergroten en antwoorden te vinden op specifieke vragen. Melkveehouders weten namelijk veel over uiteenlopende zaken. De een is thuis in de fokkerij, de ander weet alles over het aangaan van samenwerkingsverbanden. Er zijn bijna altijd wel collega's die al een oplossing hebben gevonden voor een probleem waar u nu mee zit. Juist van hun ervaringen kunt u erg veel leren. De kennismakelaar bemiddelt tussen vraag en aanbod. Als boer tussen de boeren kent hij de vragen waarmee collega's zitten. Zijn taak is deelnemers van de Melkvee Academie met elkaar in contact te brengen en activiteiten te organiseren, zoals melkveecafés, veldbijeenkomsten en werkplaatsen. Bel voor meer informatie met Art Wolleswinkel: (0320) 29 31 90. Website: www.melkveeacademie.nl

Milieu is uit en landbouw is in!

Hoe klinkt deze titel u in de oren? Milieu is immers duurzaamheid geworden. En landbouw is verworden tot de sector die moet blijven zorgen voor een vitaal platteland. Iets nieuws onder de zon? Nee, eerlijk gezegd niet, natuurlijk.

Ook bij duurzaam geteelde landbouwproducten moet je rekening houden met het milieu, want daar word je op afgerekend. Zie bijvoorbeeld de emissie maatregelen

in de fruitteelt of de komende veranderingen in de mestwetgeving.

Natuurlijk hebben we als verenigingen van bedrijfsvoorlichting de taak om met deze zaken bezig te zijn. Zo zijn bij mij thuis onder andere mestproeven in de maïsteelt uitgezet. Onder aanvoering van LaMi zijn er drie proefveldjes aangelegd om aan te tonen hoe mest op de meest milieu- en portemonneevriendelijke manier kan worden

aangewend. Dat het hierbij nog steeds gaat om het hoogst mogelijke rendement, spreekt voor zich. Over het resultaat zult u vast nog horen.

Voor 2005/2006 wens ik iedereen weer een informatief seizoen toe.

Huib van der Maat
Fruitteler en melkveehouder en voorzitter van VVB Houten-Bunnik



Wibe en Hendrika willen doorgroeien met boerderijcamping

‘Onze toekomst ligt op het bedrijf’

Op een paar honderd meter afstand van recreatiegebied Oortjespad in Kamerik werd op 15 april 2005 boerderijcamping 't Oortjeshek officieel geopend. Met deze verbreiding willen initiatiefnemers Wibe van Vliet (28) en zijn vriendin Hendrika Ruizendaal (26) het bedrijf een steviger financieel fundament geven.

Met tien bungalowtenten en caravans is het op camping 't Oortjeshek een gezellige drukte. Als vader en veehouder Pieter van Vliet (55) een lading stro de schuur inrijdt, staat een half dozijn campinggasten te kijken en commentaar te leveren. 'Als er iets gebeurt, zijn ze er als de kippen bij', lacht Henrika Ruizendaal. Samen met haar vriend Wibe van Vliet vormt ze de volgende generatie op de eeuwenoude boerderij. 'Dat is natuurlijk ook de charme van een campingboerderij. We hebben het afgelopen half jaar wel geleerd dat we grenzen moeten stellen. Hartstikke leuk dat campinggasten staan te kijken of zelfs meehelpen als je aan het werk bent, maar ze moeten wel onze privacy en onze eigendommen respecteren.'

Familieproject

Net als de melkveehouderij is ook de boerderijcamping een echt familieproject. Naast Wibe en Hendrika is ook Evelien van Vliet (54) er nauw bij betrokken. Wibe: 'Een paar jaar geleden kwamen Hendrika en ik tot de conclusie dat onze toekomst op het bedrijf ligt. Door omstandigheden melkte mijn vader nog maar vijftien koeien. Nu doen we meer dan het dubbele. Vorig jaar besloten we het bedrijf met een tweede pijler uit te breiden: een boerderijcamping. Met dertig hectare land en een

stal die niet optimaal is, blijf je niet eindeloos investeren in melkquotum.'

Praathuis

Bij de procedures die moesten worden doorlopen, maakten Wibe en Hendrika dankbaar gebruik van de kennis en ervaring van LaMi-adviseur Martijn Plomp. Deze leidde onder meer de aanvraag voor subsidie in het kader van de Kwaliteitsimpuls Groene Hart in goede banen. 'Dankzij die subsidie krijgen we 40 procent van onze investeringen in de boerderijcamping vergoed', legt Hendrika uit. 'Het toekomstige campingterrein moest worden gedraineerd en van elektriciteit worden voorzien. Maar het meeste geld was gemoeid met de verbouwing van de varkensstal tot een ruimte met een receptie, een gemeenschappelijke ruimte die we het Praathuis hebben gedoopt, en een sanitaire ruimte met vier toiletten en vijf douches.'

Boven verwachting

Omdat de gemeente Woerden nog met een sterk verouderd bestemmingsplan werkt, kostte de artikel 19-procedure voor wijziging van de bestemming van het campingterrein van 'agrarisch' in 'recreatief' nog 1.250 euro extra. Gelukkig konden ze de toilet- en douchehokken voor weinig geld overnemen van een asielzoe-



Wibe van Vliet en Hendrika Ruizendaal. 'De meeste campinggasten komen bij ons terecht via internet.'

kerscentrum. De aanschaf van zeven tweedehands kano's bood bovendien de mogelijkheid deze te gaan verhuren – een faciliteit waarvan veel gebruik wordt gemaakt. 'Sinds de opening op 15 april is de bezettingsgraad van de camping zo'n vijftig procent', schat Hendrika. 'Dat is boven verwachting. Onze internetsite is een gouden greep gebleken.'

Op Pieter van Vliet na combineren alle familieleden het werk op de boerderijcamping met andere banen. Zo fungeert Wibe 32 uur per week als vrachtwagenmonteur en werkt Hendrika 34 uur per week als lerares biologie en dierenartsassistent. Zwaar, die combinatie? 'Nee, want je weet waar je het voor doet.'

Historische naam

Camping 't Oortjeshek dankt zijn naam aan de tolweg die vroeger langs de boerderij liep. Passanten moesten bij het tolhek een 'oortje' betalen. Betaalmiddel en tolheffing behoren in Nederland inmiddels tot het grijze verleden. Ze leven onder meer voort in het Oortjespad, een prachtige wandel- of fietsroute door het gebied.

Zorgboerderijen bundelen krachten

Het aantal zorgboerderijen in Nederland neemt sterk toe. Zo ook in Utrecht, waar dertien zorgboeren hun krachten hebben gebundeld in de Vereniging van Zorgboeren. Met deze vereniging willen de zorgboeren de bedrijfstak landbouw en zorg in Utrecht verder professionaliseren en de continuïteit vergroten. De vereniging wil een vraagbaak zijn voor zorgvragers en nieuwe zorgboeren. Voor andere partijen fungeert zij als gesprekspartner. Ook vragen enkele zaken om verbetering, zoals het aantal cliënten, geregeld vervoer en een goede financiering. Om alle taken en wensen goed te kunnen realiseren is ondersteuning en begeleiding gewenst. Hiervoor heeft de vereniging een projectaanvraag ingediend bij de provincie Utrecht. Zorgboeren die willen meewerken aan een gezonde landbouw- en zorgsector in Utrecht, zijn van harte welkom als lid. Kijk voor meer informatie op: www.zorgboerderijenutrecht.nl.

Een ploeg van goud bevat twaalf hartverwarmende verhalen van deelnemers van zorgboerderijen, aangevuld met praktische informatie voor zorgboeren, begeleiders en deelnemers. Veel mooie kleurenfoto's vergezellen de tekst. Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel of te bestellen via www.roodbont.nl of (0575) 54 56 88.



Impuls voor plattelandstoerisme

De Venen gaat toeristen meer recreatiemogelijkheden bieden: meer boerencampings, meer groepsaccommodaties en meer activiteiten. Deze groei is mede te danken aan de professionele aanpak van de ondernemers. De meesten van hen maakten gebruik van de diensten van LaMi-projectleider Plattelandstoerisme Martin Plomp. Vijf bedrijven zijn begeleid bij het opzetten van logiesaccommodatie: twee groepsaccommodaties, twee bed-en-breakfastonderkomens en een bedrijf met twee luxe appartementen. In Kamerik en Kockengen zijn de afgelopen twee jaar twee boerencampings gestart. Een derde camping in Waverveen is vrijwel startklaar.

Communicatie

Om het aanvragen van vergunningen soepeler te laten verlopen werd voor gemeentelijke en provinciale ambtenaren een excursie plus discussiebijeenkomst georganiseerd. Resultaat is de Checklist Verblijfsrecreatie. Met deze lijst is eenvoudig te checken of een plan voldoet aan de voorwaarden. De ondernemer krijgt een vast aanspreekpunt bij de gemeente en de betreffende ambtenaar begeleidt het dossier binnen de verschillende afdelingen.

Overzicht

Samen met de werkgroep Recreatie van Agrarische Natuurvereniging 'De Utrechtse Venen' is een project afgerond waarin alle recreatieve en toeristische activiteiten in De Venen zijn gebundeld in één overzicht. Twintig ondernemers volgden een training *Veiligheid op het recreatiebedrijf*. Hiermee voldoet ieder bedrijf aan de wettelijke veiligheidseisen.

De Checklist Verblijfsrecreatie is te downloaden via de LaMi-website > Actueel aanbod.

Vader en zoon schakelen over van gangbaar naar biologisch

‘De omschakeling valt me mee’

Circa zes cent per liter is de meerprijs die veehouder Bert de Groot (45) in Kamerik hoopt te vangen voor de biologische melk. De komende winter is het bedrijf omgeschakeld naar biologisch. Of de extra kosten van zijn biologische bedrijfsvoering door de meerprijs worden gecompenseerd, moet de komende jaren blijken.

Beoogd bedrijfsopvolger Jaco (19) is halverwege de vierjarige hbo-opleiding Agrarisch Ondernemerschap in Dronten. Maar vader Bert betreft hem al nadrukkelijk bij de bedrijfsvoering en het uitstippelen van de toekomstige koers van het bedrijf. ‘Als het aan mij ligt, gaat Jaco na zijn studie direct op het eigen bedrijf aan de slag, al is het maar parttime. Dan kan hij zijn eigen ideeën zelf uitvoeren en ervaren hoe ze in de praktijk uitpakken.’

Extensief
Voorlopig komt de biologische bedrijfsvoering nog vooral voor rekening van Bert. De omschakeling is hem megevallen. ‘De bedrijfsvoering is een stuk extensiever geworden’, legt hij uit. ‘Minder koeien per hectare, geen chemische bestrijding van onkruid, geen kunstmest, alleen penicilline op advies van de dierenarts, geen overbezetting van de stal. Eigenlijk was mijn bedrijfsvoering al bijna biologisch. In combina-

tie met de hogere prijs voor biologische melk was dat ook een belangrijke reden voor omschakeling.’

Smakelijke kuil
De Groot melkt het quotum van 450.000 kg momenteel vol met zeven-tig koeien. Omdat hij per koe niet meer dan duizend kg biks per jaar wil bijvoeren, is de kwaliteit van het gras cruciaal. ‘De kuil moet smakelijk zijn en voldoen de structuur hebben. Mijn streven is om niet vóór 10 mei met kuilen te beginnen. Door het gras langer te laten groeien heeft het meer lengte en structuur als het wordt gemaaid. Dat zie je terug in de kuil.’

Biologisch menu
De koeien krijgen een biologisch menu en zijn door een minimum aan medicijnen veel meer aangewezen op het eigen afweersysteem tegen ziekten. Daarom houdt De Groot zijn dieren nauwlettend in de gaten. ‘Ik heb vooral Red Holsteins, een ras dat zichzelf weg kan geven. Je ziet sommige dieren dan langer en magerder

worden. Dat wil ik voorkomen, eventueel door een ander ras in te kruisen. Welk ras weet ik nog niet.’

Vliegende vluchtstroken
Naast de veehouderij doet Bert de Groot veel aan agrarisch natuurbeheer. Acht hectare land langs 27 kilometer slootkant wordt niet bemest. Over een lengte van 2,4 hectare kunnen weidevogels tot 15 juni ongestoord nestelen. Over nog eens negen hectare houdt hij zogenaamde ‘vliegende vruchtstroken’ aan, waarin weidevogels kunnen vluchten tijdens het maaien. Bert: ‘Aan weerszijden van de sloot wordt een strook van drie meter niet bemest. Daar zie je bijzondere planten groeien.’ Over tien hectare land rijdt De Groot jaarlijks ruige mest uit. Daarnaast krijgt hij een vergoeding voor het gebruik van een baggerspuit en levert het beheer van twee geriefhoutbosjes ook wat geld op. In totaal bedraagt de vergoeding voor het agrarisch natuurbeheer zo’n 17.000 à 18.000 euro per jaar.

Bert (l) en Jaco de Groot: ‘Met appartementen willen we toeristen een goed verblijf aanbieden.’



Plannen voor verbreding

Samen met zoon Jaco heeft De Groot plannen voor verbreding: drie vakantieappartementen in het achterhuis van de boerderij. De voormalige hooiberg wordt omgetoverd tot een ontvangstruimte, voor onder meer educatieve activiteiten. Voor de vakantieappartementen is subsidie aangevraagd in het kader van de Kwaliteitsimpuls Groene Hart. Dit betekent dat 40 procent van de (ver)bouwkosten wordt vergoed.

Agrarische kinderopvang in trek

In Utrecht zijn drie agrarisch ondernemers actief in kinderopvang op de boerderij. Ze werken allemaal onder de vlag van de Verenigde Agrarische Kinderopvang (VAK). In Soest gaat Carla van den Breemer kinderdagverblijf De Boerderij runnen. Zij start in de zomer van 2006. In Renswoude is Evelien Blaauwendraat druk met de bouw van kinderdagverblijf Het Blauwe Kieltje. Zij hoopt begin 2006 te starten.

Spring-in-’t-Veld, het bedrijf van Marlies van Barneveld, is op 2 augustus jongstleden geopend. Het spiksplinternieuwe kinderdagverblijf is gehuisvest in de veldschuur op de tweede locatie van het bedrijf. De opstart ging echter niet van een leien dakje. De eerste reactie van de gemeente IJsselstein was dat kinderopvang niet kon. Jan en Marlies van Barneveld gingen praten met de provincie. Hier kregen zij te horen dat hun plannen bespreekbaar waren.

Een hernieuwd contact met de gemeente resulteerde in een beleidsnotitie met uitgangspunten voor kinderopvang in het buitengebied. Een artikel in Oogst bracht Marlies vervolgens in contact met de VAK, waar men op zoek was naar proefbedrijven.

‘Kleinschaligheid in combinatie met ruimte en natuur zijn voor mij de grootste voordelen van kinderopvang op de boerderij’, zegt Marlies. In het melkveebedrijf met tachtig koeien en jongvee is kinderopvang de tweede tak. Marlies runt het kinderdagverblijf,

maar de inzet en inbreng van haar man is van groot belang geweest. ‘Je moet er samen achter staan en er samen voor gaan.’

- Kinderopvang Spring-in-’t-Veld
Telefoon: (030) 688 86 35
Website: www.spring-in-t-veld.nl
- Kinderopvang De Boerderij
Telefoon: (035) 602 82 44
- Kinderopvang Het Blauwe Kieltje
Telefoon: (0343) 48 15 14

Agrarische formule

De Verenigde Agrarische Kinderopvang (VAK) heeft een formule ontwikkeld voor agrarisch ondernemers die professionele kinderopvang op hun bedrijf willen aanbieden. Ondernemers die een licentieovereenkomst afsluiten met de VAK, krijgen een handboek, protocollen en een pedagogisch beleid aangereikt voor ‘kinderopvang met een groen randje’. Ondersteuning en begeleiding in de plan- en uitvoeringsfase horen hierbij. De ondernemer kan kiezen voor de gastoudervariant (maximaal zes kinderen) of voor een kinderdagverblijf met een of twee groepen. Meer informatie bij: Hanneke Meester, telefoon (0570) 66 28 10.

Binnekamp bij de boer

Op uitnodiging van Natuur- en Milieufederatie Utrecht (NMU) bracht milieu-gedeputeerde Binnekamp van de provincie Utrecht op zondag 25 juni jl. een bezoek aan twee biologische melkveebedrijven. Bij Bert en Marieke de Groot in Woerden hoorde de gedeputeerde over de motivatie voor omschakeling en over de voordelen van biologisch boeren voor de structuur van het weiland, de waterhuishouding, de slootkanten en de koeien. Het bezoek werd voortgezet bij Koos en Monique van der Laan in Kamerik. Koos en Monique hebben vleeskoeien, verkopen biologische producten aan huis en verzorgen activiteiten voor kinderen op de boerderij. Deze activiteiten geven aanvullende inkomsten. Tijdens dit bezoek werd het belang van het werk van LaMi voor de groei van de biologische landbouw benadrukt.

Voorzitterswissel bij VVB Leusden/Woudenberg

‘VVB wordt kleiner, maar heeft wel degelijk bestaansrecht’

De Vereniging voor Bedrijfsvoorlichting (VVB) Leusden/Woudenberg kampt met een teruglopend ledenaantal. De teller staat momenteel op honderddertig leden, maar door schaalvergroting en bedrijfsbeëindiging worden er over een jaar ongetwijfeld weer enkele namen van de lijst geschrapt.

Ondanks een slinkend ledenbestand heeft de VVB heel duidelijk bestaansrecht, verzekeren scheidend voorzitter Jan Oskam en zijn opvolger Ron van Burgsteden. LTO Noord, dierenartsen, accountantbureaus en mengvoederfabrikanten organiseren steeds vaker voorlichtingsbijeenkomsten en informatieavonden, niet zelden met een lunch of een koud buffet. Tel daar de vakbladen bij op en je zou denken dat veehouders met vaktechnische informatie worden overladen.

Biogas

‘De VVB blijft in een behoefte voorzien’, vindt Oskam, die na vier jaar de voorzittershamer heeft doorgegeven aan Van Burgsteden. ‘In maart hadden we bijvoorbeeld een avond die in het teken stond van biogas, op dat moment een hot item waarover veel werd geschreven in de vakbladen. Er kwamen ruim dertig leden af op de titel “Biogas goudmijn?” die we op de uitnodiging hadden gezet. Biogasdeskundige Geleijn Biewenga maakte tijdens de bijeenkomst heel duidelijk dat dit gas, anders dan in Duitsland, voor de meeste veehouders in Nederland voorlopig niet interessant is. Na alle aandacht in de vakbladen was er een VVB-bijeenkomst voor nodig om dit duidelijk te maken.’

Slapende leden

De leden van de VVB Leusden/Woudenberg betalen slecht tien euro contributie

per jaar. In ruil hiervoor worden ze uitgenodigd voor demonstraties van LaMi en krijgen ze twee keer per jaar een uitnodiging voor een VVB-bijeenkomst over een actueel onderwerp. Enkele tientallen leden maken hier stevast gebruik van. De VVB telt dus veel ‘slapende’ leden. ‘Klopt, maar ook die leden blijven dankzij de vele activiteiten op de hoogte van wat er speelt in de sector’, verzekert Van Burgsteden. Oskam voegt hieraan toe dat de leden die de bijeenkomsten wel bijwonen, voor een dubbeltje op de eerste rang zitten. ‘Tien euro per jaar is niet veel. Dankzij LaMi kunnen we uitstekende sprekers uitnodigen, die alles afweten van actuele onderwerpen. Zo biedt de VVB veehouders de mogelijkheid om heel goedkoop kennis te vergaren en die op hun eigen bedrijf in de praktijk te brengen.’

Praktijkgericht

In praktijkgerichtheid onderscheidt de VVB zich van organisaties als LTO Noord, legt Van Burgsteden uit. ‘Begin september komen de leden van het bestuur samen om de onderwerpen voor de bijeenkomsten in november 2005 en maart 2006 te kiezen. Nu al staat vast dat dit ook weer twee avonden worden met een hoog praktijkgehalte. Onze bijeenkomsten moeten de aanwezigen informatie opleveren die ze op hun eigen bedrijf kunnen projecteren.’ ‘Eén miljoen liter: noodzaak of gekkenwerk?’ was bijvoorbeeld de titel van de



Scheidend voorzitter Jan Oskam (links) en de nieuwe voorzitter Ron van Burgsteden van de VVB Leusden/Woudenberg.

bijeenkomst die in november 2004 plaatsvond. ‘Schaalvergroting was op dat moment een heel actueel onderwerp’, blikt Oskam terug. ‘Nog steeds trouwens. Veel veehouders vroegen zich af of ze melkquotum moesten bijkopen, maar schrokken terug voor de literprijs. Het was een zeer interessante en nutti-

ge avond. Peter van Genderen van DLV Rundvee hield de uitbreiding van het melkquotum van alle kanten tegen het licht. Afhankelijk van zijn bedrijfssituatie kan iedere veehouder zelf beslissen wat hij doet met de kennis die hij die avond heeft vergaard. En daar doen we het voor.’

De komende en de gaande man

Een melkquotum van 700.000 kg, 80 stuks melkvee, 360 vleesvarkens, 45 hectare grasland en 20 hectare maïs. Zo kan het bedrijf van Jan Oskam (37) in Leusden in cijfers worden uitgedrukt. Ron van Burgsteden (38), de nieuwe voorzitter van de VVB Leusden/Woudenberg, melkt met 55 melkkoeien een melkquotum van 500.000 kg vol. Hij heeft 55 hectare land, waaronder 8 hectare maïs.



Kippenmestkorrels

Bij biologisch pluimveehouder Johan Verbeek in Renswoude is LaMi gestart met een maïsproef, waarbij gedroogde kippenmestkorrels zijn ingezet als rijenbemesting. In de biologische maïssteelt kan geen gebruik worden gemaakt van rijenbemesting met stikstofkunstmest. Om de maïs toch een startgift te kunnen geven is bij Johan Verbeek het idee ontstaan om gedroogde organische mest in te zetten. Inmiddels heeft proefbedrijf Aver Heino het idee overgenomen in een eigen maïsproef.

VVB-Winteractiviteiten

Voor de Utrechtse melkveehouder die zijn kennis actueel wil houden, kan het bijwonen van een bijeenkomst van de Vereniging voor Bedrijfsvoorlichting (VVB) zeer de moeite waard zijn. Onderwerpen zijn:

- Mestvergisting
- Bedrijfsstrategie
- Koecomfort
- Gevolgen van nieuw mestbeleid
- Excursie naar melkveebedrijf met blaarkoppen en agrarisch natuurbeheer
- Alternatieve voedergewassen

In samenwerking met LaMi staan deze winter weer veel interessante activiteiten op het programma. De VVB hoopt net als vorig jaar op succesvolle bijeenkomsten.

Lid worden

Heeft u interesse in de activiteiten van de VVB in uw regio, of wilt u lid worden? Neem dan contact op met een van de volgende personen.

- VVB Zuidoost-Utrecht, W. van Cooten, tel. (0343) 41 46 43
- VVB Houten-Bunnik, H. van der Maat, tel. (030) 637 15 39
- VVB Woudenberg/Leusden, R. van Burgsteden, tel. (033) 494 80 35
- VVB Lopikerwaard, G. van de Ham, tel. (0182) 30 93 96
- VVB Rijn en IJssel, H. Klever, tel. (030) 666 13 80
- VVB Ronde Venen e.o., R. den Boer, tel. (0297) 21 40 65

Groenbemesters brengen stikstofgift omlaag

Het nieuwe mestbeleid dat per 1 januari 2006 ingaat, stelt nateelt van een groenbemester op zand- en lössgronden verplicht. Reden te meer om de mogelijkheden van verschillende groenbemesters in de maïs-teelt te bekijken.

In opdracht van LaMi hebben Praktijk-onderzoek ASG en Rijnvallei en twee veehouders enkele demovelden voor groenbemesters aangelegd. Dit is gebeurd op een maïspancel van Jan Oskam in Leusden (zandgrond) en bij Hans van Kats in Lopik (kleigrond). Geschikte groenbemesters zijn Italiaans raaigras, Westerwolds raaigras, rogge of mengsels van Italiaans raaigras en rogge. In de demo's ontwikkelde Westerwolds raaigras zich gemiddeld iets beter dan Italiaans raaigras.

Na de oogst

Zaai een groenbemester zo snel mogelijk na de oogst in. Italiaans raaigras en mengsels van Italiaans raaigras en rogge moeten vóór half oktober zijn gezaaid. Voor gele mosterd of bladrammenas is het oogsttijdstip van maïs over het algemeen te laat. U kunt inzaaien met een pijpenzaaimachine, of met een wiedege met opgebouwd zaaiapparaat bij voldoende los en vlak land. Voor rogge voldoet een kunstmeststrooier ook goed. Voor rogge heeft u ongeveer 100 kg zaaizaad per hectare nodig, voor Italiaans



Op een perceel van Jan Oskam zijn acht verschillende groenbemesters met elkaar vergeleken. Mengsels van bladrogge gaven hier een hoge opbrengst.

raaigras en Westerwolds raaigras 30-40 kg en voor een mengsel van Italiaans raaigras en rogge 50-75 kg.

Gras inzaaien

In het voorjaar gras tussen de maïs zaaien beperkt de stikstofverliezen gemiddeld wat meer dan een nateelt. Hiervoor is Italiaans raaigras geschikt. Het beste zaaitijdstip is het moment waarop de maïs 40-50 cm hoog is en bijna gesloten (3-4 bladstadium). Zaaian kan met een pijpenzaaimachine waarvan de pijpen boven de maïsrij zijn opgetrokken. U kunt het gras ook in één werkgang met het schoffelen inzaaien. Per hectare moet u

uitgaan van 25-30 kg zaaizaad. Houd rekening met de keuze van onkruidbestrijdingsmiddelen, ook wanneer het gras na spuiten wordt gezaaid. Bodemherbiciden met nawerking zijn over het algemeen niet geschikt.

Stikstofnalevering

Bij groenbemesters die u in het voorjaar onderwerkt, komt door mineralisatie stikstof vrij voor het volggewas. Gemiddeld komt 50-75 procent van de aanwezige stikstof in de bovengrondse delen beschikbaar voor een volggewas maïs. Bij een geslaagde teelt kunt u circa 25 kg stikstof per hectare van de advies-

gift aftrekken. Voorwaarde is wel dat de groenbemester vóór 1 april is onderge- werkt. Wanneer de groenbemester voor het onderwerken wordt gemaaid of ge- weid, kan geen stikstof meer van de adviesgift worden afgetrokken.

Organische stof

Bij maïs-teelt is de aanvoer van organi- sche stof lager dan de onvermijdbare af- braak. Om het organischestofgehalte op peil te houden is naast organische mest en gewasresten – inclusief wortels en stoppels – een groenbemester broodno- dig. Een organischestofbalans is een goed hulpmiddel om inzicht te krijgen in aan- en afvoer van organische stof. Belangrijk is de effectieve organische stof: de hoe- veelheid die na één jaar nog aanwezig is. Winterrogge en Italiaans raaigras leveren respectievelijk zo'n 850 en 1080 kg effec- tieve organische stof op bij een geslaagde teelt. Om dit te halen moet de gewasop- brengst (bovengronds) circa 2500 kg dro- ge stof per hectare zijn.

Voordelen van een groenbemester:

- Groenbemesters leggen een deel van de stikstof vast die na de oogst van de maïs in de bodem achterblijft. Dit beperkt de stikstofverliezen.
- De bodemvruchtbaarheid blijft beter op peil door aanvoer van organische stof.
- De bodemstructuur verbetert door aanvoer van organische stof en doorworteling van de bouwvoor in de winterperiode.

Bij correctiebespuiting risico verzekerd

MLHD is ontwikkeld om doseringen van herbiciden te minimaliseren. Een herbici- denreductie van 30 procent is haalbaar bij een goede onkruidbestrijding, en met kans op een hogere gewasopbrengst. Het aantal loonspuiters in Utrecht dat MLHD toepast, valt echter tegen.

LaMi onderzocht hoe dit komt. De hoofdreden is dat men geen risico wil lopen. Met MLHD werk je op het scherpst van de snede. Dit betekent dat correctiebespuitingen vaker nodig zijn. Om deze belemmering te doorbreken heeft LaMi in 2004 een risi- codekkingsconcept beproefd. Aan de proef deden 23 telers mee. Als MLHD-metin- gen aangaven dat een correctiebespuiting nodig was, werd deze tegen maximaal 110 euro per hectare vergoed.

Resultaten van de proef:

- De belangstelling voor risicodekking (verzekering) is groot.
- MLHD heeft naar verwachting gefunctioneerd.
- Het risico van correctiebespuiting wordt inzichtelijk.
- De MLHD-meter is een belangrijk leerinstrument bij het omgaan met lage doseringen.
- MLHD-metingen vragen tijd. In de praktijk vinden deze metingen dan ook alleen in onzekere situaties plaats.
- Voor opkomst eggen tegen onkruid en lage doseringen inzetten gaan bij maïs goed samen.

Energiezuinig koelen

Op het bedrijf van de familie Van de Grift in Zeist werd op 22 juni een thema-avond ge- houden over duurzame fruitkoeling en energie. Op dit bedrijf is vorig jaar een demon- stratieproject 'Duurzame fruitkoeling op basis van propaan' gestart. In tegenstelling tot synthetische koudemiddelen draagt propaan nauwelijks bij aan het broeikas- effect. Bovendien is het naar verwachting energiezuinig.

In het demoproject blijkt propaan zeer goed bruikbaar te zijn in (kleinere) koelinstallaties, zelfs voor langdurende bewaring van kritische producten. Prijs-technisch is een propaanin- stallatie concurrerend met gangbare installaties. Het energieverbruik was in het testjaar nog aan de hoge kant. Met aanpassingen moet dit verbruik verder omlaag kunnen. Bij de presentatie van een energiedoelstelling van reguliere koelcellen blijkt het ene- gieverbruik vaak hoger dan nodig. Het verbruik is te verlagen door technische aanpas- singen en door het maken van bewustere keuzes tijdens de koelprocessen. Ook werd aandacht besteed aan het lezen van de energienota en het afsluiten van ene- giecontracten. Nu de energie- levering is geliberaliseerd, is dit voor veel telers met een eigen koeling een belangrijk thema. Wie deze avond heeft gemist en graag de samen- vating van de presentaties wil ontvangen kan de bon op pagina 6 gebruiken.

Fruittelers bekijken de koelunits op basis van propaan.



Gratis doorlichting mestvergisting

Melkveehouders krijgen steeds meer belangstelling voor mestvergisting. Om te bepalen of mestvergisting interessant is voor het eigen bedrijf, biedt LaMi een gratis bedrijfsdoorlichting aan. Voor zo'n doorlichting gelden de volgende voorwaarden:

- Er moet minimaal 4.000 kuub drijfmest per jaar in de mestput zitten. Dat is de productie van 120 melkkoeien die altijd op stal staan of zeer beperkt worden geweid, óf van 150 melkkoeien die overdag weiden en 's nachts binnen staan.
- Als een bedrijf niet genoeg mest heeft, is samenwerking tussen twee of meer veehouders in de buurt nodig. De bedrijven mogen niet verder dan 2 km uit elkaar liggen.

Is er ook een warmtevraag op het bedrijf, bijvoorbeeld voor kaas maken? Dan kan mestvergisting eerder uit en kan de benodigde hoeveelheid mest omlaag. Belangstelling? Vul dan de bon op deze pagina in (opsturen voor 15 oktober).



Drijfmest in machineband

Op een demoperceel in Bunnik wordt een machine getest waarbij de drijfmest in de band van de machine zit. Dit systeem belast de structuur van de bodem minder dan het traditionele systeem met een mesttank. De demo is onderdeel van het LaMi-project 'Voorjaarsbemesting op kleigrond'.

Cursussen veevoeding

Vanwege het succes van voorgaande jaren organiseert LaMi dit winterseizoen weer een aantal cursussen over veevoeding, met actuele onderwerpen en ontwikkelingen. De volgende onderwerpen zijn in voorbereiding:

Cursus A

- Rantsoenen en diergezondheid. Functies van mineralen.
- Grondstoffen en bijproducten. Kwaliteiten en gebruikseigenschappen.
- Structuur in rantsoen, van structureel belang.

Cursus B

- Eiwitverhoging in de melk via voeding. Mogelijkheden en onmogelijkheden.
- Vruchtbaarheid bij melkvee. Feiten en fabels.
- Veevoeding en nieuw mestbeleid. Kansen en bedreigingen voor de boer.

De eigen bijdrage is € 115,- per cursus. Wanneer u interesse heeft voor één of beide cursussen, kunt u zich opgeven met de bon op deze pagina. Bel voor meer informatie met Wim van de Geest van K&G Advies, telefoon (06) 51 34 77 36.

Woelratten te lijf



William Pouw test de Rodenator. Een mengsel van propaangas en zuurstof wordt in de woelratgangen gespoten en tot ontploffing gebracht.

Op het biologisch fruitteeltbedrijf van William Pouw in Schalkwijk kwamen op 8 augustus gangbare en biologische fruittelers kijken naar een demonstratie van de Rodenator, het woelrattenkanon. Woelratten vormen een toenevend probleem op fruitbedrijven in de regio.

Op de avond was ook aandacht voor een proef met sluipwespen tegen bloedluis. Goede resultaten bleven hierbij achterwege. Een nieuw type feromoonverwarring (Isomate CLR) tegen fruitmot pakte wel positief uit. Veel belangstelling was er voor de nieuwe schurftresistente appelrassen Santana, Collina en Red Topaz. De avond werd goed bezocht en leverde veel geanimeerde discussies op.



Een heerlijke taart voor de bemanning van een KLM-vliegtuig. Vanaf 2 juni 2005 biedt de KLM haar passagiers biologische melk uit de Gelderse Vallei aan.

Interesse? Vul nu de bon in!

Als u interesse heeft in een van de omschreven activiteiten in deze Aanjager, stuur dan deze bon ingevuld in een envelop naar: LaMi, Antwoordnummer 7040, 3990 TA Houten. Een postzegel is niet nodig.

Naam: _____

Adres: _____ Postcode: _____

Woonplaats: _____ Telefoon: _____

E-mail: _____ Fax: _____

Ik heb belangstelling voor:

☐ De cursussen over veevoeding

☐ Gratis bedrijfsdoorlichting voor mestvergisting (opsturen voor 15 oktober)

aantal kuub drijfmest per jaar: _____ aantal melkkoeien: _____

warmtevraag: ja/nee. Zo ja, waarvoor? _____

samenwerking: ja/nee. Zo ja, met (naam/namen) _____

☐ De presentaties van de thema-avond Energiezuinig koelen

U kunt zich ook telefonisch of per e-mail opgeven.
Telefoon (030) 634 54 99, e-mail: lami@ltonoord.nl.



De studiegroep Duurzame veehouderij in de Ronde Venen op excursie naar een bedrijf met waterbuffels. Van buffelmelk kan heerlijke feta en mozzarella worden gemaakt.

Colofon

Aanjager is een uitgave van LaMi. LaMi is hét loket voor de innovatieve ondernemer op het platteland. Aanjager wordt verzonden aan alle boeren en tuinders in Utrecht.	
LaMi Postbus 441 3990 GE Houten Telefoon (030) 634 54 99 Fax (030) 634 54 68 Internet: www.lami.nl E-mail: lami@ltonoord.nl	Redactie Cees de Geus, Marijke van Oostende, Marcel Vijn
Productie Roodbont Communicatie, Zutphen	Eindredactie Maud van de Woude Tekstwerk, Groningen
	Vormgeving Heijdens Karwei, Amsterdam